

Acésta fôia ese cate 3 côle pe luna si costa 2 fiorini v. a. pentru membrii asociatiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 10 franci cu porto postei.

TRANSILVANI'A.

Fôia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se face numai pe cate 1 anu intregu. Se abonéza la Comitetulu asociatiunei in Sibiu, séu prin posta séu prin domnii co-lectori.

Nr. 22.

Brasiovu 15. Noembre 1870.

Anulu III.

Cantecele haiducesci.

Cetitu de auctoriu in adunarea dela Naseudu in 8. Aug. a. c.

Poesi'a poporala e oglind'a simtiemintelorui unui poporu. In acésta oglinda se reflectéza cu o fidelitate admirabila tôte nuantiele trasureloru sale caracteristice.

Istoriculu, candu scrie istori'a unei natiuni, are se consulte si poesii'a ei poporala. Ignorandu elu acést'a, oper'a sa ar remané defectuósa, enigmatica si neintielésa.

Artistulu, candu vré se represinte, se zugravésca, cu pén'a, cu penelulu, séu cu graiulu tipuri originale natiunale, are se se serve de poesii'a poporala cá de unu pedestalu, pe care va se inaltie statu'a sa. Desconsiderandu elu acestu pedestalu, oper'a sa ar fi numai o figura bastarda, lipsita de farmeculu originalitatii caracteristice, lipsita de o basa solida, si cá a-tare s'ar ruiná, insocita de risetele ironice ale publicului privitoriu.

Déca voimu dara se avemu odata o istoria natiunala completa, — déca dorimu inffiorirea artilorui in directiune natiunala: se nu mai trecemu cu vederea poesii'a nóstra poporala, ci d'in contra, s'o inaltiamu la gradulu ce-i compete in concertulu comórelorui nóstre natiunale! Se adunamu d'in tôte partile toti tesaurii ei, cari se serve poetilorui, artistilorui si istoricilorui nostri dreptu materialu productivu in lucrarile lorui!

Adunate odata tôte margaritariiele poesiei nóstre poporale, vomu avé prin tr'insele fotografi'a cea mai fidela a fisionomei spiritului poporului nostru; vomu cunósce simtiemintele lui cele mai secrete; vomu sci ce iubesc si ce uresce densulu, — si astfelu vomu cunósce idealulu si monstrulu seu. . . .

Déca vomu studiá poesii'a nóstra poporala, vomu sci se resfrangemu cu indignatiune incriminatiunile si atacurile strainilorui, indreptate in contra demnitatii poporului nostru. . . .

Am avutu ocaziune s'audiu adeseori pe contrariu natiunei nóstre, pronunsiandu o sentintia tórte aspra, o sentintia insultatória, cá adeva poporulu romanu diviniséza in cantecele sale pe haiducii, talharii, lotrii, hotii si banditii cei mai infami.

E bine, déca idealulu unui poporu este a se cautá in acestu soi de ómeni depravati, — déca eroii sei natiunali sunt numai nisce banditi si asa-

sini: deductiunea ce amu poté face relativu la caracterisarea moralitatii acelu poporu, ne-ar presentá o icóna fórte trista, in care amu vedé zugravita decadinti'a cea mai oribila a moralului divinui.

Vedeti dara, cá acusatatiunea e fórte grava, cá-ci conformu aceleia, poporulu romanu este unu . . .

Dar nu! . . . Eu nu sunt capabilu d'a pronunsiá acestu cuventu. Limb'a mi-denéga servitiulu, sangele-mi ferbe in vene, cá-ci nu-lu credu, cá-ci sunt si eu romanu.

Eu nu-lu credu! . . . A crede acésta insulta teribila, ar fi unu sacrilegiu . . . ar fi o crima de lesa-natiune . . . unu pecatu inffioratoriu . . .

Eu nu-lu credu, si in acestu momentu solemnu, in acésta adunare stralucita, vinu a respinge cu indignatiune acea acusatatiune degradatória, dar fara temeiu; vinu a o respinge punendu-me chiaru pe acea basa, de pe care ni se face ataculu; vinu a o resfrange in mana cu poesii'a nóstra poporala. . . .

Se studiamu dara cantecele haiducesci ale poporului nostru!

Dar ce este haiduculu?

Asiu poté se respundiu pe scurtu la acésta intrebare, si asiu díce numai atât'a: haiduculu e spaim'a ciocoiului!

Dar trebuie se me esplicu mai pe largu. . . .

Déca frundiarimu istori'a nóstra natiunala, acésta tragedia scrisa cu sange de romanu, vedemu, cá sórtea acestui poporu a fostu a suferi necontentiu in decursu de secolii; si déca d'in sinulu seu s'a ivitu d'in candu in candu si câte unu sóre, care i facu lumina pe calea bucuriei: acest'a a disparutu totudeauna iute, cá nóptea ce i succedea se fia cu atâtu mai lunga, cu atâtu mai intunecósa.

Trecura secolii dupa secolii in valurile eternitatii. Nobil'a fiica a Daciei Traiane imbracá doliulu desperatiunii, si canteceulu romancelorui d'in Crisian'a scotea la Balcanu unu echo sfasiatoriu. . . .

Patri'a romana semená unui campu plinu de moriminte, pe care veneticii straini intinsera unu dantiu infernalu. . . .

In aceste tempuri de suprem'a indignatiune, candu toti cei mari se aruncara in bratale servilismului degradatoriu, candu romanulu in patri'a sa deveni sclavulu strainilorui impilatori, in aceste tempuri de suvenire teribila se iviá cá prin minune d'in candu in

candu in sinulu poporului câte unu individu, carele nepotendu suportá impilarea umilitória, parasíá societatea omenésca cea infectata de veninulu tiraniei, si se retragea in codrulu verde, uniculu locu, unde mai potea se traiésca liberu. . . .

Si se retragea cantandu:

Decátu se me caciulescu,
Mai bine me haiducescu!*)

Codrulu verde! . . . Acest'a erá uniculu adapostu alu poporului, care voiá se scape de tirani'a domniloru sei. . . . Si codrii erau plini de ómeni pe acele tempuri:

Cà orasiu-i leghióna, si numai codru-i crestinu . . .
In orasiu totu-i selavia; celu mai micu si celu mai mare
Toti cá unulu pórtá lantiuri, toti cá unulu gemu in fiare;
Fia-care slugaresce, si nici unulu nu-i stapanu,
Insu-si domnulu cu rusíne pléca fruntea la paganu! . . .
Pe candu aice stejariulu langa buruiéna cresce,
Dar fia càtu de puternicu, elu pe dens'a n'o robesce;
Ér selbatecele fiare, ce flamande ratacescu,
Omóra serman'a jertfa, pe care mi-o nimerescu,
Dar n'o 'njuga 'n obagia, cá fiér'a cea omenésca,
Care pred'a-i n'o ucide, si n'o iérta se traiésca!**)

Codru verde! . . . Scutululu suferintieloru poporului, éta cumu te saluta densulu:

Multu mi-i doru si multu mi-i sete
Se vediu frundi'a 'n codru verde,
Se mai stringu vr'o siepte cete!
Se vediu ér verdiendu in cale,
Se me lasu ér in cea vale
Cu-o parecchia de pistóle.
Frundi'a 'n codru càtu se tiene,
Toti voinicii traiescu bine!

Éta unu altu cantecu suna astufeliu:

Siepte ani am haiducitu,
Pe ciocoi am ingrozitu,
Dar pe candu ne luptamu noi,
Au peritu doi intr'o joi,
Si-am remasu eu singurelu,
Cá pe campu unu stejarelu,
Singurelu eu am remasu,
Dar de codru nu me lasu.

Cumu ar si poté se se lase elu de codru, candu:

Numai codruletiulu dragu
Dà dreptate la saracu!

Erau triste acele tempuri, candu poporulu romanu in amaratiunea sa cantá astufeliu; erau teribile planurile de resbunare ale refugiatiloru prin codri, dar erau mai ingrozitori acei neómeni, cari prin portarea loru satanica au scosu d'in poporu aceste suspine ale desperatiunii.

Fiintie infernali, cari ati degradatu pe confratii vostri, pe alti ómeni cá voi, la rolulu fiereloru selbatice, ascultati cu infiorare acestu cantecu:

Pentru-o palma de pamentu
Dilele mi-am datu in ventu.
Ani intregi m'am judecatu,
Si nimicu n'am castigatu!

*) Tóte cantecele citate in acestu studiu, afara de unulu, sunt scóse d'in colectiunea dlui Alecsandri.

**) „Resvanu si Vidra“ de B. P. Hajdeu, edit. III. p. 53.

Eu amblam la judecata,
Copiii-mi plangeau pe vétra,
Nevést'a-mi zacea lasata.
Dare-ar Domnulu Dumnedieu
Se fia pe gandulu meu!
Lasá-m'oiu de rezasia,
Se apucu in haiducia,
Cá se-mi facu sant'a dreptate,
Cu cea ghióga de pe spate,
Se-mi alegu judecatori,
Cei stejari nestrumbatori!

Da, tieranii impilati, insultati, tienuti in selavia in decursu de secolu, erau siliti a se ascunde prin codrii, cà-ci numai acolo nu-i mai poté ajunge cnut'a despotica, — erau siliti a se face — haiduci.

Dar singuretatea codriloru a desteptatu in sinulu loru unu simtiementu nou: resbunarea.

In noptile viforóse, candu vijeli'a urlá cu turbare, candu de gróz'a fulgereloru si tuneteloru fiarele selbatice racniau cu spaima, bietii refugiatii isi aduceau aminte de parintii, de nevestele, de fratii, de sororile séu de copiii loru, si in acele momente vediendu-se lipsiti de totu ce iubescu, ánim'a loru se implea de o dorere cumplita, si acésta dorere i siliá necontentitu a pronuncia d'in ánima cuventulu: resbunare!

Ori unde ei se uitau, ori incatrau ei se intorceau, nu vedeau altu-ceva, decâtu obiecte cari li revocau in memoria nefericirea. De se uitau intr'unu riurelu, acel'a li reflectá cu fidelitate fisioniá loru desperata. De ascultau frémétulu frundiiloru, sióptele zefirului, cantecculu paseriloru, tóte, tóte li intonau: resbunare!

Si resbunarea nici odata nu e unu sfatuitoriu cu sange rece!

Acést'a impingea se se faca — haiduci, se intreprinda câte o góna in contra ciocoiloru, pentrucá se-i pedepsésca cumplitu pentru crimele comise in contra poporului.

Astufeliu erá haiduculu. . . . Pentru acést'a 'lu iubescu poporulu, pentru acést'a i eterniséza memoriá in cantecele sale. . . .

Se intrámu acuma in materia!

Se vedemu dara cari sunt acele cantece, pentru cari se intentéza procesulu de immoralitate in contra poporului nostru?

Se studiamu cantecele nóstre haiducesci!

Éta unulu dintre cele mai remarcabili: „Mihulu copilulu.“

Balad'a incepe prin a povestí, cumu Mihulu,

Paunasiu de codru,
Vatajelu de lotru,

mergea calare in codru, cantandu voiosu. De odata elu observá, cá murgulu seu incungiura calea cea óbla si 'lu duce totu intre frundie cadiute, pe carari perdate. Atunce elu intréba de murgulu seu, cà de ce lasa drumulu? Murgulu i raspunde, cà pentru aceea incungiura drumulu, cà-ci acolo se afla patru-

dieci si cinci de haiduci viteji sub conducerea lui Ianusiu Ungureanu, vechiulu hotiomanu, si déca acestia aru observá pe Mihulu, l'aru prapadî numai decátu. Haiduculu nostru inse si-invita murgulu a merge pe calea drépta, si desconsiderandu pe cei patrudieci si cinci de haiduci contrari, i raspunde:

Unguru-i falosu,
Nu-i primejdiosu,
Gur'a lui e mare,
Dar nu musca tare.

Ajungèndu apoi Mihulu la cét'a lui Ianusiu, i díce cu fala:

Voi copiiloru,
Haraminiloru!
Care s'a afá,
De va redicá
Buzduganulu meu,
Cátu este de greu,
Durduliti'a mea,
Cátu este de grea,
Si zealele mele,
Cátu mi-sunt de grele,
Acel'a se via
Cu mine in fratía,
Cá se vitejésca,
Numele se-i crésca!

Ungurii se intrecu, inse nici unulu nu póte se aredice armele grele ale lui; atunce elu li raspunde cu dispretiu:

Voi misiiloru,
Haraminiloru!
Codrulu mi-lu lasati,
Jugulu apucati,
Cà nu sunteti voi,
Nu sunteti cá noi,
Ómeni de mandria,
Buni de vitejía,
Ci ómeni de glóta,
Buni de sap'a lata!

Apoi Mihulu si-aredica arm'a cu degetulu celu micu si pléca mai departe voiosu.

Ce vedemu in acésta balada? Cà Mihulu nu se teme nici de patrudieci si cinci de insi, cà densulu e unu — erou!

Dar eroismulu nu merita elu óre, cá poporulu se-lu eterniseze prin poesi'a sa? si poporulu este elu óre de condamnatu, déca glorifica asemenea bravure? Acésta glorificare nu denuncia ea óre simtiulu cavalerescu si eroicu alu acelui poporu?

Decida cei nepreocupati!

Urmatoriulu cantecu va ilustrá si mai bine caracterulu haiduciloru romani, cà-ci acest'a afara de elementulu eroicu, e inspirtau si de iubirea patriei.

Canteculu suna astufeliu:

Sunt nascutu pe frundi de fragu,
Cá se fiu la lume dragu,
Si scaldatu de micu in Oltu,
Se me facu vitézu de totu,
Si-su frecatu cu busuiocu,
Se am díle cu norocu,
Si-am ajunsu unu voinicelu
Cu ánima de otielu.

Auleo! ce focu de doru!
Vení-va badea Tudoru,
Se mai stringa din paduri
Cete mandre de panduri,
Cá s'alunge dela noi
Si pe greci si pe ciocoi.
Frundia verde paducelu,
Cine-á merge dupa elu?
Auleo! me arde foculu,
Cá se-mi cercu si eu noroculu!
Auleo, de reu, de bine,
Típa sufletulu in mine!

A esi d'in codru, a luptá pentru patria, a alungá d'in tíera pe greci si pe ciocoi! Éta aspiratiunea haiduculu romanu!

Ánim'a lui si in midiuloculu desiertulu codriloru, parasitu si condamnatu póte de toti, arde numai de dorulu, cá Tudoru Vladimirescu — acestu flagelu alu fanariotiloru si ciocoiloru — se adune pe toti haiducii d'in tóte padurile si se alunge d'in tíera pe inimicii si pe fiii vitregi ai ei!

Dorinti'a principala a haiduculu romanu, pentru care típa sufletulu in elu, cá se-si póta cercá si densulu noroculu, este a vedé tíer'a sa curatita de lipitorile cari i sugu sangele si i scurta viéti'a.

Aspiratiunea lui este patri'a curatu natiunala; visulu lui — eliberarea poporulu de sub jugulu feudalu.

Arunce cine póte pétr'a osendei asupra reprezentantiloru acestoru idei; condamne-i cine are sufletu; numésca-i hoti, de va avé curagiu! . . .

Eu unulu totudeauna me inchinu ideiloru inalte, natiunale, — ori de unde le audiu; si sunt gata a ertá pentru ele chiaru si pecatele auctoriloru ei. . .

Canta dar poporu romanu cu mandría despre haiducii tei! Imbraca vestmentu de serbatóre la invingerea loru, si plange-li mórtea:

Oltule, pe malulu teu,
Crésca érba si dudu,
Cá se pasca murgulu meu!
Oltule, cane turbatu,
Ce vii asia turburatu,
Si cu sange-amestecatu?
Aduci plagii si butuci,
Si capestre de cai murgi,
Si chiaru trupuri de haiduci!
Oltule, riu blastematu,
N'avusi grige de pecatu,
Se 'nghiti trupuri de voinici,
Cari au haiducitu p'aici?
Secá-ti-ar isvórele
Si tóte peraiele,
Se-ti remana petrile,
Se le calce fetele,
Cá tu n'ai tienutu cu noi,
Si te-ai vendutu la ciocoi!

Audítu-ati cumu poporulu acusa Oltulu de unu pecatu? Si ce este acestu pecatu? Oltulu a inghititu trupuri de voinici, cari au haiducitu pe acolo.

Asia dara poporulu iubescce multu pe haiducii sei, i numescce voinici, si uciderea loru o considera dreptu pecatu. Asia dara haiducii luptau in intere-

sulu poporului, la d'in contra canteculu nu si-ar motiva blastemulu astufeliu:

Cà tu n'ai tienutu cu noi,
Si te-ai vendutu la ciocoi.

Da, lupt'a haiduciloru a fostu isbucnirea simtiului de resbunare alu poporului, carele nu mai potù suportá suferintiele neumane.

(Va urma).

Raportulu comisiunei senatului scolasticu d'in district. Fagarasiului.*)

Onorabilelui senatu scolasticu districtuale alu Fagarasiului!

Subsemnat'a comisiune emisa d'in siedinti'a on. senatu tienuta in 14. Dec. 1869 spre a studi'a starea asiedimenteloru de institutiune elementaria in acestu districtu, si pre basea acestui studiu, a-si face propunerile necesarie spre desvoltarea si imbunatatirea ei dupa recerintiele tempului si amesuratu legii in vigóre pentru instructiunea populara, s'au constituitu, si castigandu-si datele neaparatu de lipsa, au convenitu, s'au consultatu, si acumu se onorédia a-si asterne rezultatulu cercetariloru si opiniunea in urmatóriele:

Districtulu tieri Fagarasiului dupa ultim'a conscriptiune numera un'a poporatiune preste totu de 82,865 de suflete, d'in care presenti 78,138 de suflete, ce dupa confesiuni se impartu si ad.:

in greco-orientali	53,237
in greco-catolici	22,007
reformati augustani	1,563
alte confesiuni	1,331

Suma totale 78,138

Totu dupa aceeasi conscriptiune s'au constatat numerulu tenerimei obligate a cerceta scól'a si adeca:

1) dela 6 pàna la 12 ani, fetiori 6210, fete 5975, sum'a	12,185
2) dela 13 pàna la 15 ani pentru scóla repetit. fetiori 2334, fete 2464, sum'a	4,798

Asia preste totu 16,983

Éra dupa datele culese de inclitulu inspectoratu scolasticu prin organele scolare confesionali:

Dela 6 pàna la 12 ani, fetiori 4770, fete 4188, sum'a	8,958
Dela 13 pàna la 15 ani, fetiori 1834, fete 1872, sum'a	3,706

Sum'a preste totu 12,664

Dupa starea legislatiunei anterióre si vechi'a consuetudene, in tier'a nóstra totu felulu de institute de crescere si invetiamentu fiindu confesionali, asia pàna astadi si in acestu districtu au custatu si custa numai scóle confesionali, si anume de doue specie:

*) Este aprópe unanima opiniunea, cà instructiunea tenerimei, cà scólele la poporulu romanescu numai intre cele mai mari greutati inaintéza, si asia inca numai cá melculu. Natur'a acelor greutati merita de a fi essaminata la tóte ocasiunile si d'in tóte punctele-de vedere. Acésta este si caus'a, pentru care ne luamu voia a reproduce si acestu raportu in acésta fóia. Red.

I. Scóle elementarie inceputórie.

II. Scóle elementarie capetali.

In cele 82 de comunitati ale districtului se afla institute de speci'a dintaiu 83 de scóle, care se impartu dupa confesiuni in modulu urmatoriu, si adeca:

44 curate greco-orientali sub directoratu gr.-orient.
12 mestecate cu greco-cat. sub direct. gr.-orient.
24 curate greco-cat. sub directoratu gr.-catolicu.
1 mestecata cu greco-or. sub direct. gr.-catolicu.
2 evangélico-luterane.

Scóle asia numite capetali numera acestu districtu 12, cari tóte sunt impreunate cu cele inceputórie, formandu aceste d'in urma prim'a clase a loru, si decadiendu dupa confesiunalismu in modulu urmatoriu:

1) 7 curate greco-orientali, adeca a) Branu-vam'a, b) Zernesci, c) Veneti'a inferióre, d) Urbea Fagarasiu, e) Cinciari, f) Vladeni, g) Voil'a. La tóte acestea a-fara de Zernesci, Cinciari si Vladeni, concurgu mai multe comunitati cu tenerimea, asia si la susutienerea loru, anume la Voil'a cu didactrele.

2) 1 scóla capitale mista cu greco-catolicii sub directoratu greco-orientale la Vistea inferióre, susutienuta in parte de fondulu scolasticu alu fostiloru militari limitanei si in parte de comunitatea visteanu.

3) 3 scóle curate greco-catolice, a) in Ohab'a fagarasiana pentru fost'a compania a II-a, sustienuta de acelasi fondu cu concurenti'a mai multoru comunitati ce i-s'au alaturatu; b) in Tohanulu vechiu; c) in Voil'a.

4) 1 scóla capetale greco-catolica mestecata cu greco-orientalii sub director. greco-catolicu, in Recia ducale, sustienuta de fondulu de provente si in parte de fondulu scolasticu susu numitu.

Aceste 95 de scóle posedu numai 75 de edificie scolare, parte comunali consecrate spre scopuri scolare, d'in cari abea 27 suntu binisioru corespundietórie, 12 aprópe de a corespunde, 36 cu totul necorespundietórie; éra in 13. comunitati nu se afla edificie de locu pentru scólele institute confesionali.

Docenti la scólele inceputórie in genere se afla numai oàte unulu, raru câte doi, éra la scólele capetali, afara de câteva, unde pàna acuma suntu numai doi, pretotindenii câte 3, la cari se mai adauga catecheti parte salarisati, parte gratiali.

De observatu este, cà inca in anulu 1866 prin interventiunea inspectoriloru districtuali de scóle confesionali si a oficiului politicu, s'au fostu midiulocitu, anume pentru scólele greco-orientali in cele mai multe comunitati dotatiuni, de si nu bune, dara mai amesurate tempului pentru docenti, sistemisandu-se si numerulu acestora dupa lipsele comuneloru resp.

Aceste acte dotatiunali prin gratiosu ordinu guberniale de datu 20. Maiu 1868 Nr. 377 s'au aplacidatu si comunicatu prea venerabilelui ordinariatu metropolitanu gr.-orientale; inse pàna astadi cu un'a singura esceptiune, nu s'au pusu nicaire in activitate, nici s'au cerutu asistentia politica spre efeptuire. La greco-catolici d'in contra, unde custa actu dotatiunale

ratificatu, inspectoratul districtuale concerninte 'lu observa cu scumpetate.

Dupa aratarile statistice culesse totu de inclitul inspectoratu de scóle alu statului, in cursulu acestui anu scolasticu, d'in tenerimea oblegata a cerceta scól'a s'au aflatu, cà o frecuentédia cu puçina esceptiune mai numai partea barbatésca, si adeca preste totu fetiori si fete in suma de 5424, cari dupa confesiunile, ce posedu scólele proprie, se impartu in: a) gr.-orient. indiv. 3818; b) gr.-cat. 1389; c) ev.-luter. 217.

Deci se vede, cà unu numeru d'in oblegati, luati numai dupa cifr'a cea constatata de laudatulu inspectoratu scolariu cu 7240 de copii, prin parentii, tutorii séu curatorii loru se retienu dela binefacerea luminarei si moralisarei prin mediulu invetiamentulu scolasticu, spre cea mai mare dauna a loru si a generatiunei venitorie.

Asemenea se constata, cumu-cà nici intr'una d'in scólele esistinti nu se propunu studiele prescise prin § 11 alu art. 38 de lege d'in a. 1868, ce normédia invetiamentulu in scólele populare.

Anume gimnastic'a si pomaritul mai pretotindeni e terra incognita, si in unele scóle lipsescu si copiiloru cartile de lipsa, apoi mobiliariulu si recesitele ne aparatu trebuintiose pentru institutiune.

Scólele cele mai bine cercetate suntu cele 2 luterane, apoi d'intre cele romane acelea d'in tractulu politicu alu Branului si veri 10—12 in tractulu politicu alu Mundrei si alu Beelianulu.

Cele d'intaiu afara de Tohanulu vechiu, stau sub inspectoratul greco-orientale, representatu prin Rev. parente protopopu si senatore consist. Ioane Metianu, ce lalte sub inspectoratul greco-catolicu, representatu prin multu zelosulu vicariu foraneu alu Fagarasiulu Rev. dn. Ioanu Antoneli; apoi cu esceptiunea scólei capetali d'in Veneti'a inferióra, care in astu respectu stá fórte reu, in tóte ce lalte scóle capetali este cercetarea pre deplinu multiamitória.

Incolo cu puçina esceptiune, frecuentarea scóloru mai alesu d'in partea sesului femininu, este in cea mai trista stare.

D'in cele premerse se vede dara, cà de-si in acestu districtu nu existe nici un'a scóla d'in cele asia numite comunali prevediute in legea scolastica d'in an. 1868, pre bacea careia acestu senatu este constituitu si pusu in activitate, totusi fiindu senatulu acest'a compusu d'in intielegintia districtuale de tóte confesiunile, cari posedu scóle, credemu cà are dotori'a de a se interesa de caus'a acésta, si a luá óre care intiiativa pentru indreptarea scaderiloru in scólele ce esista, si a incamená una stare mai próspera a institutiunei populare, chiaru fara a propune straformarea d'in scóle confesiunali in scóle comunali pentru asta-data.

Este in genere cunoscutu, cà poporatiunea in imens'a ei majoritate este càtu se póte indiferinte fatia cu scól'a, si acestu institutu binefacútoriu e de densa puçinu pretiuitu.

Nici trebue se ne cuprinda mirare de acésta aparitiune, candu statistic'a catagrafica ne arata, cà d'in intréga poporatiunea districtuale custatorie d'in 38,000 barbati si 40,138 femei, sciu cetí numai 778 barb. si 453 fem., a ceti si scrie numai 4366 barb. si 1014 fem., éra intre acestia mai alesu numai cea mai cruda tenerime, pre candu multimea cea mare a parentiloru de familia si a adultiloru de 32,856 de barbati si 38,671 de femei in sum'a 71,527 de individi, d'in vitregimea temporiloru si a giurstariloru nu s'au bucuratu de avantajiele instructiunei scolastice, si asia nici sciu pretiui folósele ce aduce sciinti'a de carte si bun'a educatiune morale si religiósá.

De alta parte nu este mai puçinu constatatu, cumu-cà preotimea nóstra de rítulu greco-orientale si greco-catolicu, careia e concrediuta directiunea scóloru confesiunali, nicaire nu este dotata si independente, ci misera si aternatória dela munificinti'a poporatiunei, ale carei prejudetie, apathía si indiferintia inca le camu impartasiesce, si cauta se le impartasiésca in starea ei de astadi.

Asia sub asemeni auspicie nici suntemu indreptatiti a asteptá inaintare fara mesuri estraordinarie, si aceste mesuri le póte indicá chiaru onoratul senatu scolasticu, cá organu legale, autonomu si midiu-locitoriu intre autoritatile statului, municipiului si ordinariatele religiunari, cá supreme inspectorate de scóle confesiunali.

Déca onor. senatu scolasticu cá subsemnat'a comissiune 'si pricepe misiunea in modulu acesta, apoi va binevoi a apretiá in càtu-va urmatóriele propuneri, ce credemu apte de a folosi causei scolarie in districtulu nostru.

1. Ar fi se se recerce ordinariatulu archidiece-sanu greco-orientale, cà se puna in activitate actele dotatiunali ratificate, se asiedie invetiatori destui si deplinu calificati prin concursu in tóte comunitatile scolastice, si unde n'aru fi acte dotatiunali, se se indrepte prin inspectorii sei district. scolari la oficiolatu municipale spre a'i dá asistentia, cá se se infintiedie si pretotindeni se se esecuteze. Nicaire se concéda comunelorú a'si tocmi dascali sub mesur'a dotatiunale fipsata, nici se se servésca de docenti fara decretu anumitu, dupa cumu adi se practica spre daun'a institutiunei in multe locuri.

2. Cá senatulu scolasticu se póta supraveghiá cercetarea regulata a toturoru indatoratiloru, ar fi se se despuna, cá parintii, parochii directori scolari cu 1. Aug. in fiacare anu se'i asterna un'a pare a listelorú indatoratiloru de scóla dela 6 pàna la 15 ani sub aspra respundere, si listele acestea se le comunice oficiolatu districtuale spre a luá mesuri, cá tóta tenerimea conscrisa se frecunteze scól'a regulatu.

3. Docentii asiediatu si decretatu in posturi, pre bacea acelorasi liste ar fi se se indatoreze a face aratare de lipsirile dela scóla, cu vidimarea parochului direttore locale d'in 7 in 7 díle, incependu d'in 8. Sept. incolo, si anume in fiacare dumineca, nu la

oficiulu comunale, care dupa esperienti'a de pàna acum fara control'a superioriloru nu face nimica, ci directe la oficiolatu districtuale, care apoi ar veghia cá se se pedepsésca parintii neglijintiloru prin organele subalterne.

Acésta indatorire a docentiloru si directoriloru neimpliniduse, ar fi se se pedepsésca la docenti in totu casulu cu 2 fr. subtrasi d'in salariulu seu, la parochi dupa cumu ar aflá inspectorii district. confesiunali cu cale, carora d'in casu in casu li se-aru face aratare.

4. Comunitatiloru confesiunali si scolarie ar fi se se puna indatorire, cá in terminu de unu anu, unde nu suntu scóle, se edifice conformu legii, unde suntu necorespundietórie, se le restaureze dupa recerintia.

Asemene, cá pretotindeni se se castige mobiliariulu si necesitele prescrise, se se infiintieze gimnastica si scóle de pomaritu, apoi totu parintele se-si provédia pruncii cu carti scolarie. Neimplinirea acestoru conditiiuni ar avé se traga dupa sine urmarile legii.

Tóte aceste propuneri credemu cá suntu basate pre lege; care dá statului dreptulu de supra-inspectiune in caus'a scolaria preste totu; apoi de órece s'au infiintiatu unu senatu scolasticu districtuale, nu credemu cumu-cá acesta ar fi menitu se stea neactivu, pàna ce s'aru infiintia scóle comunali, ci aru avé datori'a se cureze si se influintieze asupra ori-carui institutu scolasticu, in care se educa tenerimea poporatiunei ce elu representa, firesce fara a vatamá autonomi'a confesiunale amestecanduse in trebile interne didactice, ce d'in altele suntu normate de lege.

In càtu despre indatoririle, ce se receru prin aceste propuneri dela inclitulu oficiolatu districtuale, cá cea mai inalta deregatoria municipale, credemu cá nu 'i va cadé cu greu, fiindu si acesta reprezentantele aceleiasi poporatiuni, de a carei inaintare si luminare trebuie se se intereseze in supremulu gradu, si de altumintre chiamatu spre a controla agendele pretoriloru tractuali si ale oficieloru comunali substatiórie, adstringândule la punctualea implinire a prescripteloru legii.

Punénduse unele cá acestea in valóre si controlanduse cercetarea scólei numai 2—3 ani punctuale, credemu cá indiferinti'a poporatiunei, unde esista s'aru invinge, si scólele nóstre aru inflori càtu numai se póte asteptá, pretotindeni.

Fagarasiu, in 4. Iuliu 1870.

Comissiunea pentru scólele populare.

Codru Dragusianulu mp.
presiedinte.

Barabás mp.
notariu.

JUDANII SI STATULU GERMANU.

(Continuare).

Englesii procesera dupa o antropologia cu multu mai simpla si spendiurara tóta sect'a, nu dupa óre-

care dovedi de vreo vina practica individuala, ci numai pentru marturisirea teoretica a sectei.

Marea revolutiune francesa a adusu pe continentu cium'a fraseloru politice, pentrucà ea nu s'a marginitu la nevoile poporului seu, precumu cea englesa, care a desvoltatu infloirea naturala a tierei sale.

Ideologii francesi ai acelu tempu, cadinti in retacit'a idea a unui statu universale si abstractu, n'au voitu se pregatésca o constitutiune pentru Franci'a, ci o constitutiune pentru intrég'a umanitate, nesocotindu istori'a si uitandu cá bunulu Ddieu n'a popolatu pamentulu cu abstractiuni omenesci, nici cu omulu precumu elu este in sine, ci cu natiuni concrete: francesi, englesi, germani etc., in inpregiurari practice deosebite, — si cá barbatulu de statu trebuie se se preocupe numai de natiunea sa, lasandu cerului grij'a in genere a umanitatei. De aceea ei facura d'in statu, nu unu organismu viiu, ci unu mecanismu mortu, unu agregatu de nulle, a caruia carma o apucara pe randu tantastii, filistrii, pretorianii si insielatorii; si in locu se intrebuintieze tempulu loru in elaborarea institutiuniloru politice pentru francesi, ilu perdura in declamatiuni copilaresci asupra drepturiloru omului.

Liberalismulu germanu n'au remasu scutitu de acésta gresiéla; si elu avù mai multu in vedere unu statu ideale, decàtu unu statu germanu. Noi facemu intrebarea, déca in legislatiunea germana principiulu liberale nu este dejá cuprinsu intr'o proportiune industulatóre, si déca se cuvine se facemu mai multe sacrificie teoriei, decàtu aplicatiuniloru sanetóse si desvoltarei practice. Cugeta cineva óre la urmarile ce aru resulta d'in concederea functiuniloru publice judaniloru?

Liberalismulu germanu 'si sapa insusi gróp'a favorandu cestiunea jidovésca, cà-ci o representatiune natiunala inpestritiata cu jidani, ne avendu simpathi'a si sprijinulu morale alu poporului, ar devení in man'a absolutismului o papusia lipsita de vointia. Pe langa aceste elu omóra patriotismulu poporului, cà-ci presenti'a amploiatiloru jidani in functiunile comunali si ale statului, va duce pàna la stingerea devotamentului si a iubirei de tíera, prin desgustulu ce voru causá misieliile jidovesci.

Essemplulu Angliei si alu Franciei nu póte avé locu, cà-ci nu suntemu obligati se imitamu o gresiéla, si poporulu germanu s'ar face de risulu lumei, candu ar pretiui mai multu strigatele jidaniloru, decàtu pe sine insusi. Angli'a, cu tóte aceste, nu are functionari ai statului jidani, si este fórte inapoiata in privirea gustului de reprezentanti jidovi in afacerile comunei séu ale tierei; cà-ci reprezentantiloru tierei trebuie se li se dea o invoire speciala a parlamentului pentru fia-care casu speciale. Ér apoi binele ce au castigatu Franci'a d'in introducerea jidaniloru in afacerile statului, este mai multu decàtu indoiosu.

Si trebuie se observamu, cà ambele aceste tieri se bucura de o pismuitóre lipsa de jidani, candu d'in

contra, ce pericolu amenintia pe societatea germana, lesne se pôte inchipui!

Ni se pare trista situatiunea partitului liberala, déca elu nu are alta vocatiune mai nobila, decâtu aceea de a se inhama in jugulu fraseloru, si a ara ogorulu jidaniloru; ér ómeniloru nostri de statu, celoru practici, li-am aminti, cà istoria mai lesne li va ierta o gresiéla precugetata in contra desiertei sapientie scolastice, decâtu injidovirea poporului germanu, in dragostea unui cavalerismu de principie.

Acolo unde legile lasa ceva ne-intielesu, trebuie se se aduca imbunatatire, si déca s'ar intempina pie-dece intru acésta, trebuie a se cauta gresiéla in mechanismulu legislatiunei si a se indrepta.

Unu statu germanu, in ale caruia institutiuni si administratiune se incuiba jidanulu, merge totu asia de siguru la ruin'a sa, cá si o casa, ale careia ziduri sunt atacate de buretii umedieledoru.

I.

Mai in tóte tierile Europei se desvólta unu statu puternic si ostile, unu statu ce se afla intr'unu perpetuu resbelu cu tóte celelalte, si care in multe locuri apasa intr'unu modu teribile pe cetatieni; acestu statu este: Judaismulu.

— Judaismulu ce forméza unu statu atátu de compactu si separatu de ori-care altu statu, este cu atátu mai periculosu, cu càtu elu se baséza pe ur'a ce o are jidanulu, in contra intregului genu umanu. — Dela unu poporu, care pe celu mai miserabile d'intre membrii sei ilu pune mai pre susu decâtu tóta istoria nóstra; dela unu poporu, care s'au aruncatu cu devotamentu in bratiile comerciului detailatu, in bratiile siacharicului ce enervéza corpulu si omóra ori-ce simtiu nobile; ... dela unu poporu, care in obligatiunile si chiaru in ide'a sa de Dumnedieu, respinge dela sine pe ori-care alta natiune... dela unu asemenea poporu ce putemu astepta?... Tóte aceste nu le puteti nega, le ati observatu d'inpreama cu mine, si apoi totu pronunciatu cuvente de tolerantia, umanitate si drepturi cetatienesci, ... nu ve aduceti aminte ce va se dica unu statu in statu? Nu observati, cumu-cà jidanii suntu dejá cetatienii unui statu mai solidu si mai puternicu decâtu tóte statele vóstre? Nu intieleteti, cà de veti acorda jidaniloru drepturi civili in statele vóstre, ei voru sdrobi sub picidorele loru pe toti ceilalti cetatieni?! (Fichte. Revolutiunea francesa.)

Se vorbesce de asia numit'a emancipare a jidaniloru cá de o problema moderna, si se discuta cestiunea jidovésca cu frase abstracte de egalitate si de drepturi ale omului.

Cá pretuindene unde domina fras'a, domina si aici o confusiune si o essageratiune, — nu puçinu impinsa de press'a dilnica, care in cea mai mare parte se afla in man'a jidaniloru, si de discursuri de ocaziune in camere, culesse intocmai de prin diurnale. O desbatere seriósá credemu dara cà este necesaria si la tempu.

De multu acésta tema a incetatu de a fi o cestiune de umanitate, si inca mai puçinu o cestiune sociala: Ea este o cestiune esentialmente politica si nationala.

Nu pôte fi vorba de drepturile umane in genere, care s'aru cere pentru jidani: aceste drepturi nu li se disputa in Germani'a. — Ei sunt aice, in càtu

privesce apararea averei si a persónei, egali cu ceilalti supusi ai statului.

Dar acésta nu-i satisface pe densii. Ei voiescu mai multu. Voiescu se deviie judecatori si administratori, oficiari si patroni ai bisericeloru, voiescu se esercite drepturile politice ale tieriei, si se petrundea in guvernamentu. Ei ceru a lua parte chiaru in insusi statulu.

Luandu asupra-le o competentia usurpata, unele guvernamente imbuibate de unu gustu straniu si de unu umanismu retacitu, li-au facutu avanse pe acésta cale.

Inainte de tóte este intrebarea, déca jidovii au vreunu dreptu la pretentiunile ce facu, adeca, déca au dreptu de a governa pe germani; cà-ci acésta insemnéza in adeveratulu ei intielesu, fras'a: emanciparea jidaniloru.

Spre a poté justifica unu asemenea dreptu, ar trebui se probeze, séu cà sunt in stare si gat'a, in parte si in totulu, a se sacrifica statului germanu, dupa cumu ceru cá statulu se se sacrifice loru; séu se probeze cà dupa traditiune posedu de facto dreptu la o participare activa in statu.

E vederatu, cà prim'a alternativa este neposibile, pentrucà este incompatibile cu judaismulu, ér' cea a dou'a nu se pôte admite, pentrucà unu asemenea dreptu nu pôte avé alta basa, decâtu numai in dreptulu apasatorului.

Contopirea jidovismului cu unu statu crestinu si chiaru cu orice statu, este cu neputintia, pentrucà jidovismulu se baséza nu numai pe o religiune deosebita, ci mai vertosu pe o constitutiune teocratico-politica, si pentrucà, d'in asta cauza, biseric'a judaica este mai multu decâtu ori-care alt'a, o biseric'a de statu.

„Si voi veti fi mie imperatia preotiasca si neamu stantu.“ (2. Moise 19, 5 si 6.)

Constitutiunea jidovésca se cuprinde in cartile lui Moise; prescriptiunile mai din urma nu provinu dela Ddieu, pentru acésta trebuiescu considerate cá nisce adaogiri straine. Ea este unu pactu inchiaietu, intre judani si intre Iehova, cá cu unu rege lumescu alu jidaniloru, spre castigare de folóse esterne. Judaniloru li se promite imbelsingare, prosperare, urmasi, si anume proprietatea veciniloru loru, déca ei voru pazi preceptele Ddieului loru. Ér de le voru calca, sunt amenintiati cu daune materiali si cu dureri corporali. — Pentru acésta legea loru religiósá este totu-odata si civila, si viceversa. Statulu si biseric'a este una, si celu ce s'ar desface de statu, prin acésta, se desface totu-odata si de biseric'a.

De aceea, precumu pôte observa ori cine, jidovii nu se supunu, decâtu de nevoia si numai esteriormente, unui statu ne-judaicu, inse li este imposibile de a se contrupa cu densulu. — Ei nu potu se faca altumintrele, decâtu se pastreze in intrulu inimei loru comun'a jidovésca cá pe unu statu in statu; si acésta o dovedescu ei, traindu intre celelalte popóra de mii

de ani, fara a se asimila cu densele. — Se cerce cineva de a introduce in corporatiunile si scólele jidovesci amploiati si invetiatori crestini, si vomu audí ce strigari voru redica ei cá sunt persecutati.

Iehov'a inchiaie pactulu seu espresu numai cu urmasii lui Avramu, nici unu altu poporu nu póte fi priimitu in acestu statu de familia, si nici póte participa la beneficiile sale.

Legea jidovésca este esclusiva, si celu ce nu este d'in némulu loru, se afla pusu afara d'in lege. Pentru acésta, in statulu judaicu, strainii sunt supusi unoru mesure diferite decâtu cele aplicabili judaniloru, ei sunt lipsiti de ocrotirea legiloru. Ér popórale straine, vecine judeiloru, li sunt date loru cá unu obiectu de prada.

La jidovi ide'a de umanitate este redusa la minimum, si chiaru si astufeliu ea nu esista, decâtu numai pentru némulu loru. Judanii forméza aristocrati'a cea mai aroganta si mai exclusiva, inse o aristocrati'a a materialismului mîrsiavu, éra nu a calitatiloru nobili.

Si acestu exclusivismu este unu punctu capitale alu pactului loru cu Ddieu — principalea premisa si base a lui — in cátu unui jidanu'i este cu neputintia, fara a rumpe legatur'a cu Ddieulu lui, se recunósca, afara de mici esceptiuni, pe membrii unei comunitati ne-judaice, cá avendu aceleasi drepturi. Ddieu díse lui Isacu (I. Moise 26, 3):

„Locuesce in acésta tíera cá strainu, si eu voi fi cu tine si te voi binecuvénta.“

„Punendu, se pui peste tine imperatu d'intre fratii tei; se nu pui omu de altu neamu peste tine imperatu, pentrucá nu este fratele teu.“ (5. Moise 17, 15.)

Legea jidovésca este fórte elaborata, avendu o casuistica pene si pentru cele mai mici amerunte.

Prescriptiunile ei nu sunt principie generali comune, ci dispositiuni concrete, si cu tóte cá sunt fórte numeróse, totusi fiacare d'in ele este o parte intregrítore a pactului. Cea mai mica abatere este totu atátu de reu privita, cá si cea mai mare. Iehova nu cunósce deosebire intre crima si abatere; elu face acelasi casu de partile principali séu neprincipali ale pactului. Orice violare ilu desfiintiéza cu totulu, si odata pactulu desfiintiatu, nu este nici unu midiulocu de reparare.

Judaismului 'i lipsesce continuarea pe ceea lume. De aceea judanulu nu póte spera in cealalta viatia, cá prin convorbire directa cu Ddieu, se póta castiga iertare pentru mici abateri.

Pactulu seu divinu are valóre numai pentru lumea acésta, si astfeliu judanulu nu are nici unu midiulocu, de a se impaca d'in nou cu Ddieu. Elu cauta dara se se ferésca de a nu perde drepturile lui lumesci. Cu critic'a religiunei sale lui nu-i este ertatu a se ocupa. Elu trebuie se remaie neaparatu eternu si neschimbatu judanu, séu se inceteze d'a mai fi judanu.

Casulu d'in urma nu ne ocupamu de densulu.

Noi avemu a studia aici numai pe judanii adeverati. Unu judanu care nesocotesce asiedimentele positive ale eclesiei sale, si care considera in genere religiunea sa numai cá unu simbolu ethicu, acela va pune puçina valóre si pe simbolulu crestinu, si prin urnare nemicu nu va impedece trecerea lui la crestinismu. Éra de voiesce elu, fàra a fi judanu, se continue a porta inca sarcinele jidovismului, acésta este o afacere a gustului seu. Pe judanii reformisti ii lasamu in confusiunea loru: cá-ci nu intielegemu, cumu s'ar potea impaca ide'a unei biserice fàra religiune, precumu nu potemu intielege o dogma critica; chiaru in denumirea de judanu reformistu ne lovimu de o contradictiune neestricabile.

Candu dara judanii invóca principiulu egalitateri intre cetatieni, uita cá ei se afla in neputintia de a'lu revendica pentru densii, pentrucá ei nu'lu practica d'in partea loru. Si nu au dreptu a se tangui, candu li se opune propriulu loru principu: exclusivismulu.

(Va urma.)

Nr. 297—1870.

Protocolulu siedintiei estraord. a comit. asoc. trans.

tienute in 13. Oct. c. n. 1870 sub presidiulu Ilust. sale dn. vicepres. Iac. Bolog'a, fiindu de facia dd. membrii II. sa dn. cons. gub. Pav. Dunc'a, II. sa dn. cons. fin. P. Manu, Rev. dn. protop. I. Hanni'a, dn. secret. fin. I. Tulbasiu, dn. senat. Petru Rosc'a, dn. secret. II. Ioane V. Rusu, dn. ases. cons. Z. Boiu, dn. propr. Vis. Romanu, dn. capit. pens. si cas. asoc. Const. Stezariu, dn. oficialu pens. Vas. Ardeleanu, dn. prof. si bibliot. alu asociat. I. Maximu si dn. cancel. mag. I. Cretiu.

§ 149. Secret. II. in conformitate cu conclusulu comitetului asoc. d'in 31. Aug. a. c. § 126 p. 2 presentéza urmatóriele documente: a) unu documentu dela inspectoratulu dominiului archi-ducelui Iosifu in Kis-Jenó, sunatoriu despre aceea, cumu-cá agronomistulu stipendiatu alu asoc. Stef. Chirila, practiséza la numitulu dominiu, specialitatea agronomica cu diligentia multiamitória (Nr. prot. ag. 280); b) unu altu documentu dela directiunea scólei reale super. evangelice de aici, prin carele se constatéza, cumu-cá tenerulu stipendiatu alu asoc. Nic. Fogarasiu s'a inmatriculatu pre an. scol. cur. 187°/₁ cá studente ord. in clas'a a VI. reale (Nr. prot. ag. 281).

Conclusu. Documentele produse se iau spre scientia, si totu-deodata se asemnéza la cass'a asoc. esolvirea stipendialoru, conferite degiá susu-numitiloru teneri si pre an. scol. 187°/₁, inca in siedinti'a acestui comitetu d'in 31. Aug. a. c. (§ 126 p. 2). Stipendiale li-se voru esolví in rate treilunarie, pre langa cuitantii vidimate d'in partea directiunei instituteloru respective.

§ 150. Dn. cassariu alu asoc. cetesce raportulu seu despre perceptele si erogatele asoc. pe restempulu dela siedinti'a acestui comitetu d'in 30. Aug. a. c. pàna la siedinti'a presente. — D'in cestiunatulu raportu se vede, cumu-cá in restempulu numitu a intratu la asoc. cá perceptiuni sum'a de 6154 fr. 10 cr

v. a. (a se conferi si protoc. siedintiei comit. d'in 23. Sept. a. c. §§. 140 lit. c) si 141), si s'a erogatu totu in acelu tempu, cá remuneratiuni pentru oficiali, cá stipendia si alte solutiuni prevediute in bugetu pro an. asoc. 187%₁ sum'a de 1101 fr. (Nr. prot. 296).

Spre scientia.

§ 151. In nesu cu raportulu dlui cassariu (§ 150) se mai referéza in specialu despre banii incursi la asoc. dela siedinti'a comit. d'in 23. Sept. a. c. pâna la siedinti'a presenta, si anume: a) cá tacse de membrii ord. pre 18⁶⁹/₇₀, 187%₁ si 187%₂ au incursu 20 fr. v. a. (Nr. prot. ag. 288 si 294); b) cá prenumeratiune la unu ecemplariu d'in Transilvani'a si pentru o diploma 3 fr. (Nr. prot. 289). Spre scientia.

§ 152. Secret. II. cetesce o charthia d'in 29. Sept. a. c. a tenerului ascultatoriu de politechnica la universitatea d'in Pest'a, Nic. Galu, fostu stipendiatu alu asoc., prin carea numitulu teneru, dupace arata, cá fiendu impedecatu de morbu, n'a potutu depune la tempulu seu tóte ecsamenele prescise, si cá d'in ast'a cauza, nici cá s'a potutu legitimá pâna acuma despre progresulu seu in studia, totu-deodata cere, cá comitetulu luandu in consideratiune impregiurarea amentita, se binevoiésca a mai amaná cu dispunerea asupra stipendiului (de 300 fr.), ce i s'a conferitu pre anulu scol. decursu (18⁶⁹/₇₀) pâna la finea lui Oct. a. c., pre candu se apromite, cá si-va asterne documentele recerute pentru legitimarea progresului seu in studia (Nr. prot. 285).

Comitetulu luandu la pertractare acésta cerere, si considerandu propunerea motivata a referentelui resp., decide a-i se resolví susu-numitului teneru in sensulu urmatoriu:

Dupace resp. teneru fostu stipendiatu alu asoc., in intregu decursulu anului scolasticu degiá espiratu, n'a incunoscintiata de locu pre acestu comitetu, despre morbulu seu, cumu si despre alte cause, ce-lu impedecara a produce recerutulu documentu despre legitimare in privinti'a progresului seu in studia, — ceea ce cu atátu mai vertosu erá datoriu a face, cu cátu cá stipendiulu i-s'a fostu conferitu, cá si la ceialti stipendiatu ai asoc., pre langa conditiunea de a se legitimá la tempulu seu despre progresulu in studia; dupace desu amintitulu teneru nici macaru in terminulu defiptu pentru concursulu scrisu d'in partea acestui comitetu, adeca: pâna in 20. Sept. a. c. n'a referitu incóce despre gravele piedeci, care i stetera in cale, de a satisfice conditiunei recerute pentru de a poté remané in usuarea numitului stipendiu, — ci abia in 29. Sept. a. c. 'si trimise aratarea, resp. rogarea incóce, (ce s'a primitu aici in 3. Oct. a. a.), inse si acea nedocumentata in privinti'a morbului pretensu; in fine, dupace acestu comitetu conformu datoriei sale fatia cu stipendiale asoc., cestiunatulu stipendiu pe cale concursuale, inca in siedinti'a sa d'in 23. Sept. a. c. § 136 lu-a conferitu altui concurente: cererei respectivului suplicante, d'in motivele aduse, nu i se póte satisfice.

§ 153. Se presentéza o scrisória a dlui secret. I. Georgie Baritiu cu dto. 5. Oct. a. c., prin carea numitulu domnu, constatandu primirea acteloru adunarei gen. dela Naseudu, dinpreuna cu aclusele resp. aduce la cunoscintia:

1) Cá d'in caus'a multimei aceloru acte se vede constrinsu, a edá Nr. 20 d'in Transilvani'a in 2 cóle.

2) Totu cu acea ocaziune trimite pentru bibliotec'a asociat. urmatóriele opuri: a) Analele societatei academice in 2 tomuri. Ed. 1869, daruite de aceeași societate. b) Fastii consulari cu adausulu faptelor memorabili (suplementu la istori'a Romaniloru), de A. Treb. Laurianu. Ed. 1869, daruitu de auctoriulu. c) Judanii si statulu germanu. Ed. 1869, dela dn. Lupascu, membru alu curtei inalte in Bucuresci.

3) In urma cere a i se asemná o anticipatiune de 200 fr. v. a. pentru edarea foiei asociatiunei.

Conclusu. ad 1. Incunoscintiarea dlui secret. I. despre edarea Nr. 20 d'in fóia in 2 cóle (in locu de 1¹/₂ cóla) se iea cu aprobare spre scientia.

ad 2. lit. a), b) si c) pentru cartile oferite in favórea bibliotecei asoc. li-se esprime respectiviloru oferenti, recunoscintia protocolarmente, si totu-deodata se transpunu dlui bibliotecariu cu insarcinarea de a le petrece in registrulu cartiloru asoc.; ad p. 3) anticipatiunea ceruta se asemnéza la cass'a asociatiunei.

§ 154. Dn. ases. cons. Zach. Boiu strapune unu banu de argintu (leu nou d'in Romani'a) ce lu-a procuratu pentru a'lu darui museului asoc.

Se primesce cu multiamita si se preda dlui bibliotecariu spre a se asiediá spre pastrare in colectiunea numismatica a asoc.

§ 155. Ilustr. sa dn. cons. scol. in pensiune dr. Pav. Vasiciu, (carele binevoi a onorá cu presentia sa acésta siedintia), strapune prin presidiu, cá daruite in favórea bibliotecei asoc., urmatóriele opuri, edate de domni'a sa: a) Catechismulu antropologicu intocmitu pentru poporulu romanescu etc. ed. 1870 (Temisiór'a), 1 vol. b) Catechismulu sanetati (igiien'a dietetica) intocmitu pentru poporulu romanescu etc. ed. Temisiór'a 1870.

Conclusu. Cartile daruite de dn. dr. Vasiciu se primescu cu multiamita intre esclamari de „se traiésca,” si totu-odata se predau bibliotecariului resp. spre a se petrece in registrulu cartiloru asociatiunei.

§ 156. Dn. prof. si bibliotecariu alu asoc. presentéza cá anticuitate istorica un'a assignata de Cents francs, oferita pentru asoc. de dn. dr. Pacurariu. Se primesce cu multiamita.

§ 157. Cu aceste, fiendu tempulu inaintatu, siedinti'a asta se sistá, decidienduse continuarea aceleia pre mane dupa am. la 4 óre; presidiulu poftesce deci pre domnii membrii presenti, a se reintruní éراسi la tempulu amentitu. Sibiiu, datulu cá mai susu.

Iacobu Bolog'a,
vicepresied.

I. V. Rusu,
secret. II.

S'a cetitu si verificatu in 18. Oct. 1870.

P. Dunca. Manu. I. Hannia.

Nr. 299—1870.

Protocolul sedintiei estraord. a comit. asoc. trans.

ținute în 14. Oct. c. n. 1870 sub presiuliu Ilust. sale dn. vice-pres. Iac. Bolog'a, fiindu de facia dd. membrii Il. sa dn. cons. gub. Pav. Dunc'a, Il. sa dn. cons. fin. P. Manu, Rev. dn. protop. I. Hannia, dn. secret. fin. Ioanu Tulbasiu, Rev. dn. ases. cons. Zach. Boiu, dn. secret. Il. I. V. Russu, dn. oficialu pens. Vas. Ardeleanu, dn. prof. si bibliot. asoc. I. Maximu

§ 158. Presiuliu pune la ordinea d'ilei cestiunea conferirei stipendialoru, ajutorialoru si premialoru pre an. asoc. 187%, si potesce pre dn. asesoriu cons. Zach. Boiu, cá referente, a raportá in acestu obiectu.

Dn. referente raportéza mai antaiu in privintia concursaloru intrate la cele doue stipendia de câte 50 fr. v. a. destinate pentru gimnasisti, arata cá la acele au concursu 19 teneri gimnasisti si anume urmatorii:

1) August. Moldovanu, studente de VIII. clase in gimnasiulu dela Naseudu.

2) Ioanu Ciocanu, studente de VIII. clase érași in gimnasiulu dela Naseudu.

3) Valeriu Ardeleanu, studente de VIII. clase la gimnasiulu de statu d'in Sibii.

4) Pinteá Tarnaveanu, studente de VIII. clase in gimnasiulu d'in Blasiu.

5) Traianu Chendi, studente de VIII. clase in Dobritinu.

6) Auxentiu Muresianu, studente de VII. clase in gimnasiulu dela Naseudu.

7) Vasiliu Borgovanu, studente de VII. clase érași in gimnasiulu dela Naseudu.

8) Adamu Sirlincanu, studente de V. clase in Naseudu.

9) Ioanu Martinescu, stud. de V. clase la gimn. rom. cat. d'in Lugosiu.

10) Aureliu Iechimu, stud. de V. clase in gimn. dela Oradea mare.

11) Ioanu Lemacu, stud. de V. clase in gimn. d'in Beiusiu.

12) Lazaru Popu, stud. de IV. clase in gimn. d'in Gherl'a.

13) Vas. Rocneanu, stud. in IV. clase in gimn. dela Naseudu.

14) Vas. Getie, stud. in IV. clase in gimn. d'in Clusiu.

15) Stefanu Deciu, stud. in II. clase in gimn. dela Beiusiu.

16) Antoniu Boiu, stud. in VII. clase in gimn. d'in Blasiu.

Au mai concursu preste terminulu defiptu:

17) Dim. Creanga, stud. in VII. clase in gimn. d'in Brasiovu.

18) Teodoru Margineanu, stud. in IV. clase in gimn. d'in Marmaros-Sziget.

19) Pompiliu Isacu, studente in VIII. clase la gimnasiulu d'in Clusiu.

Dn. referente aduce la cunoscentia, cá ținende

de principiulu clasei inaintate, statoritu de comitetu, si urmatu si cu alte ocașuni la conferirea stipendialoru, cumu si avendu in vedere progresulu eminent de impreuna cu seraci'a constatate, d'in unu numeru considerabile de concurenti, cea mai mare parte studenti buni si altufeliu seraci, s'a aflatu îndemnatu a pune in combinatiune cu preferentia, pre concurentii d'in clas'a VIII., cu acea observare, cá concursele intardiate, prin urmare intrate preste terminulu defiptu (1. Oct. a. c.), nu le-a luat in consideratiune.

Conformu amentiteloru principia, cumu si pre bas'a respectiveloru documente, cercetate si in fati'a sedintiei, dn. referente propune a se conferi susunumitele stipendia la doui teneri concurenti, si anume in loculu primu propune pre Ioanu Ciocanu, studente in VIII. clase in Naseudu, ér in loculu alu douilea pre Augustinu Moldovanu, érași stud. in VIII. clase la Naseudu; celu de antaiu, primu eminent, ér celalaltu eminent alu 8-lea, altufeliu ambii orfani, fara tata si fórte seraci.

Presiuliu pune mai antaiu la discussiune cestiunea conferirei stipendiulu la concurentele propusu de referentele resp. in loculu de antaiu. In asta privintia, se incingu desbateri mai indelungate, cu care ocașune dn. protop. I. Hannia, aducându înainte, cá tenerulu propusu in loculu primu, fiindu granitariu de nascere (d'in Mocodu), póte se fia impartasitu si de vreunu stipendiu d'in fondulu granitariescu, si in astu casu, conferinduise si de aici stipendiu, ar avé doue stipendia, pre candu altii nici unulu: deci face propunerea, cá comitetulu se binevoiésca a amaná cu conferirea stipendialoru pentru gimnasisti, pana candu pre calea directiunei gimnasiale resp. se voru poté trage informatiuni secure in ast'a privintia. Fatia cu ast'a propunere, presiuliu observa, cá stipendiulu d'in cestiune, póte se se conferésca susunumitului concurenti si numai conditiunatu séu alternativu, adeca numai pentru casulu, candu elu nu se va bucurá de unu altu asemene stipendiu, concedienduse acestu lucru presiuliu, nu va lipsi pre calea directiunei resp. a'si castigá in asta privintia, informatiune securu. Pentru casulu candu s'ar constatá, cá Ioanu Ciocanu mai are altu asemene stipendiu, stipendiulu d'in cestiune s'ar poté inca de pre acumu desemná eventualmente pentru unu altu concurenti demnu, si atunci nu ar face trebuintia se se mai amane cu conferirea stipendialoru cestiunate.

Pentru ast'a parere, respectivu observare a presiuliu, mai pledara si altii d'intre dd. membrii ai comitetulu.

Presiuliu in urma fiindu cestiunea de ajunsu desbatuta, submite la votisare propunerea dlui prot. Hanni'a, relativa la amanarea pentru acumu, cu conferirea stipendialoru destinate pentru gimnasisti; acést'a propunere se respinge cu maioritata de 5 voturi contra unulu.

Punenduse apoi la votu propunerea dlui referente

in privinti'a conferirei stipendiului, la concurentele pusu in locul primu, aceea propunere se primesce cu majoritate de 5 voturi contra unulu, inse la observarea presidiului, cu care consimti si majoritatea membrilor comitetului, modificata in sensulu urmatoriu:

Stipendiulu d'in cestiune (de 50 fr. v. a.) se conferesce concurentelui I. Ciocanu, inse numai pentru casulu, candu prin informatiuni secure, ce suntu de a se procurá d'in partea presidiului, pre calea directiuni gimn. resp. se va constatá, cumu-cá elu nu se bucura de unu altu asemenea stipendiu d'in vreunu fundu granitierescu; avendu inse susu-numitul, altu asemenea stipendiu, in acelu casu, acestu stipendiu se conferesce concurentelui August. Moldovanu, si totuodata presidiului se conrede a urmá in acestu sensu, si in privinti'a asemnatiunei, ce este de a se dá la cass'a asociatiunei pentru esolvirea aceluia.

§ 159. Presidiulu poftesce pre domnulu referente, a face acumu d'in parte si propunere pentru conferirea stipendiului celui altu.

Referentele arata, cá de-si prin conclusulu precedente propunerea sa relativa la conferirea acestui stipendiu, tenerulu propusu in locul alu doilea, se vede degiá alterata, de órece acelu concurent s'a adusu in combinare cu propusulu in locul primu: totusi considerandu mai alesu seraci'a aceluia, se vede indemnatu si acumu a face propunere totu in sensulu acela, ca adeca, capetandu eventualmente I. Ciocanu stipendiulu antaiu, atunci celu de alu doilea se se confereze lui Augustinu Moldovanu.

La acést'a dn. protop. Hannia observéza, cumu-cá, dupace propunerea sa pentru amanarea pentru acumu cu conferirea stipendialoru pentru gimnastisi, nu s'a primitu, acumu fatia cu conclusulu degiá adusu (§ 158) atare propunere a referentelui a devenitu superflua.

Incingúnduse si cu asta ocasiune debateri lungi si serióse si cercetanduse documentele produse atátu d'in partea tenerulu propusu de referentele resp., cátu si d'in partea altoru concurenti d'in clas'a VIII., adusi in combinare, pre bas'a principiului degiá statoritu (adeca alu clasei mai inalte), se ivi o alta propunere a dlui Tulbasiu, care merse intr'acolo, cá dupace intre concurenti se afla si unu altu teneru, carele in privinti'a claseloru speciale de progresu, cumu si dupa locatiune cá eminente, stá inaintea celui propusu de dn. referente, si altufeliu érași seracu, deci se se conferésca stipendiulu alu doilea, acestui concurent, anume: lui Valeriu Ardeleanu, studente in clasa VIII. (alu 3-lea eminente).

Referentele persiste pre langa propunerea sa, nu numai d'in punctulu de vedere alu progresului (8-lea eminente), ci si mai alesu, cumu a mai disu, d'in motivulu, cá tenerulu propusu de domni'a sa, e orfanu de tata cu 7 frati.

Punenduse deci la votisare propunerea referentelui fatia cu contrapropunerea mai susu-amentita,

aceea (adeca a referentelui), se respínge cu majoritate de 4 voturi contra unulu, abstienenduse dn. protop. Hanni'a dela votisare d'in motivele indigitate in propunerea sa d'in § 158, prin urmare adoptanduse contrapropunerea dlui Tulbasiu, se decide: cá stipendiulu alu doilea (érası de 50 fr.) se se confereze concurentelui Valeriu Ardeleanu. Celoralalti concurenti se li-se retrimita cererile si documentele resp. pre langa resolutiuni negative, cu adaugerea in cátu pentru concursele intrate preste terminulu defiptu (a se conferi § p. 17, 18 si 19), cá acele nu s'au potutu luá in consideratiune.

§ 160. Se pune la discussiune conferirea unui stipendiu de 50 fr. v. a. destinatu pentru unu realistu.

Referentele arata, cá la acestu stipendiu au concursu urmatorii scolari:

1) Alecsandru Dogariu, stud. de II. clase reale in Brasiovu.

2) Nicolau Trandaburu, stud. érași in II. clase reale in Brasiovu.

3) Demetriu Munteanu, stud. de II. clase reale in Sibiiu.

4) Nistoru Metianu in II. clase reale la Brasiovu.

Pre bacea documenteloru produse atátu relativu la progresulu in studia, cátu si la seraci'a, dn. referente propune a se conferi acestu stipendiu lui Nic. Trandaburu, primu eminentu.

Propunerea se primesce cu unanimitate si se redica la valóre de conclusu.

§ 161. Se pune la discussiune conferirea unui ajutoriu de 50 fr. pentru sodalii de meseria, (pentru alu doilea cumu se vede d'in documentele resp. n'a intratu concurse dela sodali).

Referentele propune pentru numitul ajutoriu pre uniculu concurentu Dimitrie Caianu, sodalu de fauru in Clusiu; ér pentru conferirea celui altu ajutoriu remasu vacante, se se publice concursu.

Propunerea priminduse cu unanimitate, cestiunatul ajutoriu se conferesce susu-numitului sodalu de fauru, Dim. Caianu, ér pentru conferirea ajutoriului alu doilea, se se publice concursu cu terminulu pàna in 1. Dec. c. n. 1870.

§ 162. Se pune la discussiune conferirea a loru 4 ajutoria de câte 25 fr., destinate pentru invetiacei de meseria. La aceste au concursu:

1) Dimitrie Lucaciu, invetiacelu de ciobotaría in Fenesiulu sasescu.

2) Ioane Tohati, érași invetiacelu de ciobotaría in Bistritia.

3) Artemiu Trifanu, invetiacelu de ciobotaría in Abrudu.

4) Ioanu Vestemianu, invetiacelu de papucaría in Sibiiu.

5) Ioanu Stoic'a, invet. de cojocaría in Sibiiu.

Referentele pre bacea documenteloru produse si ecsaminate, propune cá cestiunatele 4 ajutoria se se confereze invetiaceiloru de sub p. 1, 2, 3 si 4.

Propunerea priminduse, cele patru ajutoria a câte

25 fr. v. a. se conferescu invetiaceiloru Dim. Lucaciu, Ioanu Tohati, Artemiu Trifanu si Ioanu Vestemianu, ér concurentelui de sub Nr. 5 se i-se rezolveze pentru acumu negativu.

§ 163. In urma se pune la discussiune conferirea aloru duoe premia de câte 25 fr. v. a. destinate pentru prasitorii de altoi. La aceste au concursu:

- 1) Nicolau Resnoveanu d'in Brasiovu.
- 2) Michailu Domide, invetiatoriu in San-Giorgiu, distr. Naseudu.
- 3) Ludovicu Simonu, proprietariu in San-Giorgiulu de pre Campia.

Referentele propune pentru capetarea amentiteloru premia pre Nic. Resnoveanu si Mich. Domide, carii dupa documentele produse, au altoitu celi mai multi altoi prensi, si anume celu de antaiu la 3500, alu douilea la vreo 1487.

Acést'a propunere se primesce cu unanimitate.

§ 164. Verificarea protocolului siedintiei acesteia, cumu si a siedintiei precedente d'in 13. Octobre a. c. se incredintiéza dd. membrii Dunca, Manu, Hanni'a.

Iacobu Bolog'a, I. V. Rusu,
vicepres. secret. II.

S'au cetitu si verificatu in 18. Oct. 1870.

P. Dunca. Manu. I. Hannia.

D'in actele adunarei gen. a asoc. tr. tienute la Nasaudu.

(Continuare d'in Nr. 21).

Ad Nr. 209—1870.

Estrasu d'in protoc. sied. estraord. a comit. asoc. trans.
tienute in 26. Iuliu c. n. 1870. •

§ 89. Dn. ases. cons. Zach. Boiu, cá referente alu comisiunei ad hoc esmise, presentéza proiectulu de bugetu pre an. asoc. 187°/₁, si cere a se luá la pertractare (Nr. prot. ag. 202) in urmatóriele:

- 1) Remuneratiune pentru secret. I., cá edit. alu fóiei asoc. „Transilvani'a“ pre a. III. 400 fr.
- 2) Remuner. pentru secret. II. 200, eventualmente 400 fr.
- 3) Remuner. pentru cassariulu 200 fr.
- 4) Remuner. pentru bibliotecariulu, carele este totu-odata si archiv. 200 fr.
- 5) Spesele cancelariei, bibliotecei si archiv. asoc. 200 fr.
- 6) Dóue stipendie a 100 fr. pentru 2 juristi, cari voru fi datori a face serviciu de scriitori in cancelari'a asoc. 200 fr.
- 7) Dóue stipendie a 300 fr. pentru 2 ascultatori de filosofia 600 fr.
- 8) Unu stipendiu pentru unu ascultatoriu de politechnica 300 fr.
- 9) Unu stipendiu pentru unu elevu de agricultura 300 fr.
- 10) Dóue stipendie a 50 fr. pentru 2 gimnasisti 100 fr.
- 11) Dóue stipendie a 50 fr. pentru 2 studenti de scol. reali 100 fr.
- 12) Dóue ajutórie a 50 fr. pentru 2 sodali cualificati, spre a le inlesní castigarea dreptului de maiestri 100 fr.
- 13) Patru ajutórie a 25 fr. pentru 4 invetiacei cualificati, spre a le inlesní trecerea in ordinea sodaliloru 100 fr.
- 14) Dóue premie a 25 fr. pentru prasirea de altoi nobili 50 fr.
- 15) Pentru acoperirea speseloru fóiei asoc. 250 fr.
- 16) Spese estraordinarie 50 fr.
- 16) Spese de drumu pentru oficialii asoc. 200 fr.

Cetinduse si priminduse in generalu proiectulu comisiunei, se iea la desbatere speciala, d'in positiune in positiune, si astufeliu se statorcesce d'in partea comitetului precumu urméza: a) pos. 1 d'in proiectulu comis. se primesce cu unanimitate; b) la pos. 2 secret. II. face propunerea, cá remuner. secret. II. se se defiga precisu la 400 fr., lasanduse afara cuventulu „eventualmente,“ cà-ci in acestu anu inca a fostu totu atàta. Dupa o desbatere mai indelungata, si in urm'a obserbarei dlui referente, cà cuventulu „eventualmente“ se referesce la casulu candu secret. I. n'ar fi cu locuinti'a aici, facúnduse votisare asupra pos. 2 d'in proiectulu comis., se decide cu maioritate de 6 contra 4 voturi, a se primí dupa tectstulu formulatu de comisiune; c) la pos. 3 (relativu la remuneratiunea cassariului) dn. cons. aul. Iac. Bolog'a face propunerea, cá remun. cass. se fia numai 150, ér nu 200 fr. Punenduse la votisare si acésta positiune: se primesce cu maioritate de 7 contra 3 voturi, érasei dupa tectstulu formulatu de comisiune; d) la pos. 4 dn. cons. Bolog'a face propunerea, cá remuneratiunea bibliot. se se scadia dela 200 fr. numai la 100 fr. Acésta propunere se primesce cu maioritate de 5 contra 4 voturi; e) pos. 5 d'in proiectulu comisiunei se primesce cu lasarea afara a cuventului bibliotecei si archivu-lui; f) pos. 6 d'in proiectulu comis. dà érasei ansa la o desbatere mai lunga. Secret. II. propune, cá pentru 2 scriitori aplecati in cancelaria asoc. se se dea câte unu onorariu de câte 100 fr., cumu a fostu si in acestu anu, nefacúnduse pretensiune dela stipendisti, se faca eli servitie de setiitori in cancelaria, cà-ci astufeliu, dupa esperienti'a de mai inainte, nu se póte ajunge scopulu intentiunatu. Dn. cons. Elia Macelariu propune, cá 100 fr. se se dea, cá remuneratiune pentru unu scriitoriu stabilu in cancelaria, ér ceealalta 100 fr. se remana cá stipendiu pentru unu juristu la academi'a de aici. Facúnduse votisare asupra propuneriloru ivite, se primesce cu maioritate de 5 contra 4 voturi propunerea dlui E. Macelariu, ér secret. II. remane pre langa propunerea sa; g) pos. 7, 8, 9 d'in proiectulu comisiunei se primescu cu unanimitate; h) la pos. 10 secret. II. face propunerea, cá acele stipendie se se destine pentru alte specialitati de scientia. Facúnduse votisare se primesce cu maioritate de 8 contra 2 voturi propunerea comis.; i) in urma pos. 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 d'in protectulu comis. se primescu fara desbatere cu unanimitate. Totu-odata in fine comit. decide, cá la bugetulu astfeliu statoritu pentru an. asoc. 187°/₁, se se mai adauge urmatóriele positiuni: a) 100 fr. pentru inchirierea inca a unei odai pre sém'a asoc. pre langa cele doue, ce se dau gratis in cas'a seminar. gr. res. de aici; b) 120 fr. pentru platirea unui servitoriu de cancelaria.

Datu d'in protocolu si revediuu prin

Ioane V. Rusu,
secret. II. alu asoc. trans.

CONSIGNATIUNEA

urmatoriloru p. t. domni membrii ai asociatiunei transilvane rom., carii au platitu tacs'a anuale pro 18⁶⁹/₇₀ si restantie pe anii trecuti, ad p. XXV a protocolului adun. gen. a VIII. tienuta in Gherl'a. (Fine.)

Sub art. I.	N u m e l e	Condițiunea	Locuinti'a	e membru		a u p l a t i t u						Observare		
				vechiu	nou	restantia			pro 18 ⁶⁹ / ₇₀		pentru diploma			
						pro	fr.	cr.	fr.	cr.	fr.		cr.	
173	Ioane Coleceriu	protopopu	Desiu	1	—					5				
	Gavrilu Manu	jude prim. pens.	"	1	—	186 ⁸ / ₉	5		5					
	Georgiu Laszlo	presiedinte	"	1	—	7/s, 8/9	10							
	Michailu Bohetielu	sub-insp. scol.	"	1	—		5							
	Ioane Titie	asesoriu	"	1	—		5							
	Andreiu Francu	asesoriu	"	1	—		5		5					
	Macabeu Mezei	asesoriu	"	—	1				5		1			
177	Demetriu Popu	c. r. capel. castr.	Bistritia	—	1				5					
	Simeonu Tanco	protop. on.	Szt. Georgiu	1	—				5					
181	Iosifu Orianu	protop. on.	Siomcut'a mica	1	—				5					
182	Alecsandru Baritiu	parochu	Petridulu mediu	1	—	8/9	5							
	Iacobu Lugosianu	protopopu	Turd'a	—	1				5		1			
	Ioane Mezei (Campenu)	asesoriu	Turd'a	—	1				5		1			
	Nicolau Deacu	parochu	Taurenii	—	1				5		1			
	Georgiu Lazaru	protopopu	S. Iacobulu camp.	—	1				5		1			
	Filonu Seucanu	parochu	Sangerulu camp.	—	1				5		1			
	Vasilu Maioru	parochu	Chimitelniculu camp.	—	1				5		1			
184	Nicolau ProscEANU	cancelistu jud.	Elisabetopole	—	1				5		1			
185	Petru Popu	vicariu	Hatiegu	1	—	8/9	5							
	Stefanu Sora	parochu	Riu-barbatu	1	—				5					
	Petru Burlecu	parochu	Iscrenii	1	—				5					
186	Ioane Fekete	canonicu	Blasiu	1	—				5					
	Basilu Ratiu	prepositu	"	1	—	8/9	10							
	Ioane Chirila	canonicu	"	1	—				5					
	Antoni VestemEANU	canonicu	"	1	—				5					
	Elia VlASSA	canonicu	"	1	—				5					
	Stefanu Manfi	canonicu	"	1	—	8/9	5							
	Ioane Pamfilie	canonicu	"	1	—				5					
	Hieronimu Albani	super. monast.	"	1	—	4/5, 5/6	10							
	Teodoru Deacu	v. rectoriu	"	1	—				5					
	Alecsandru Micu	profesoriu	"	1	—				5					
	Ioane M. Moldovanu	profesoriu	"	1	—				5					
	Gavrilu Popu	profesoriu	"	1	—				5					
	Gedeonu Blasianu	profesoriu	"	1	—				5					
	Nicolau Solomonu	profesoriu	"	1	—				5					
	Georgiu Ratiu	profesoriu	"	1	—				5					
	Sim. Popu Mateiu	not. consist.	"	1	—				5					
	Ioane Germanu	prof. consist.	"	—	1				5					
189	Vasilu Albini	provisoriu	Springu	1	—				5					
190	Ladislau Tamasiu	capit. sup.	Fogarasiu	1	—				5					
	Arone Densiusianu	advocatu	"	1	—	8/9	5							
	Georgiu Aiseru		"	1	—				5					
	Ioane Antonelli	vicariu	"	1	—				5					
	Daniele de Gremoiu	not. prim.	"	1	—	7/8	5							
	Petru Popescu	protopopu	"	1	—	8/9	5							
191	Ioane Casioltianu	not. com.	Lancramu	—	1				5		1			
	Vasilu Griavu	archiv. mag.	Miercurea	—	1				5		1			
	Vladu Adamu	economu	Orastia	—	1				5		1			
	Vasilie Ordeanu	parochu	Ramosu	—	1				5		1			
	Petru Todoru	economu	Turdasiu	—	1				5		1			
	Nicolae Bersanu	parochu	Orastia	—	1				5		1			
	Spiridonu HANESCU	negutiatoriu		—	1				5		1			
	Dumitru Stoica	not. com.	Vaidei	—	1				5		1			
	Andreiu Danila	not. com.	Casteu	—	1				5		1			
	Ioane Popoviciu	parochu	Vaidei	—	1				5		1			
	Pamfile Mihaile	primariu	Romosielu	—	1				5		1			
	Petru Valeanu	protopopu	Orastia	—	1				5		1			

Sub art. I.	N u m e l e	Condițiunea	Locuinți'a	e membru		a u p l a t i t u						Observare	
				vechiu	nou	restantia			pro 1869/70		pentru diploma		
						pro	fr.	cr.	fr.	cr.			fr.
	Iacobu Griavu	primariu	Toporcia	—	1					5	—	1	
	Ilie Popu	maiestru de cordov.	Orastia	—	1					100	—	1	
	Petru Boeriu	" " "	"	—	1					5	—	1	
	Iosifu Dumitru	notariu comun.	Beriu	—	1					5	—	1	
	Antoniu Balomiri	parochu	Balomiru	—	1					5	—	1	
	Davidu Costescu	primariu	Seraca	—	1					5	—	1	
	Samuilu Trifonu	parochu	Beriu	—	1					5	—	1	
	Ioane Lasitia	"	Lancramu	—	1					5	—	1	
	Filimonu Miga	juratu	"	—	1					5	—	1	
	Savu Maftciu Savu	primariu	Pianulu infer.	—	1					5	—	1	
	Simeone Ghibu	parochu	Pianulu super.	—	1					5	—	1	
	Ioane Weber	notariu com.	"	—	1					5	—	—	
	Nicolau Raica	parochu	Rechita	—	1					5	—	1	
7	Avramu Carpinisianu	"	Reheu	—	1					5	—	1	
	Nicolau Dura	economu	Dealu	—	1					5	—	1	
	Nicolau Popovicu	protopopu	Orastia	1	—	6/7, 7/8, 8/9	15	—	—	—	—	—	—
	Georgie Popovicu	parochu	"	1	—	6/7, 7/8, 8/9	15	—	—	—	—	—	—
	Ioane Balomiri	senatoriu	"	1	—	7/8, 8/9	15	—	—	—	—	—	—
	Nicolau Lazaru	parochu	S. Sabesiu	1	—	—	—	—	—	5	—	—	—
	Nicolau Sava	invetiatoriu	"	—	1					5	—	—	—
192	Iacobu Bologna	consil. aul. pens.	Sibiiu	1	—					5	—	—	—
193	Ioane Maximu	profesoriu	"	—	1					5	—	—	—
	Ioane Cretiu	cancel. magistr.	"	—	1					5	—	—	—
194	Gregoriu Elechesiu	protopopu	St. Martinu	1	—					5	—	—	—
195	Petru Rosca	senatoriu	Sibiiu	1	—					5	—	—	—
	Dr. Dimitrie Racuciu	advocatu	"	1	—	6/9	5	—	—	5	—	—	—
196	Ioane Fauru	profesoriu	Craiova	1	—					5	—	—	pro 1870/1
197	Nicolau Popu	parochu	Siarđu	—	1					5	—	—	—
	Ioane Moldovanu	cetatianu	Alb'a-Iuli'a	—	1					5	—	—	—
	Carol Limbianu	"	"	—	1					5	—	—	—
198	Zacharia Boiu	asesoriu consist.	Sibiiu	1	—					5	—	—	—
	Ioane Macelariu	notariu com.	Saadu	1	—					5	—	—	—
Sum'a:				186	108		1600	—	2621	—	85	—	—

Sibiiu, 6. Septembrie 1870.

Dela cass'a asoc. trans. pentru literatur'a rom. si cultur'a poporului rom.

Invitare de prenumeratiune la „AMVONULU,“

fóia bisericesca pentru elaborate d'in sfer'a elocintiei sacre bisericesci, spre folosulu pastoriloru sufletesci, si spre instruirea privata a fiacarui crestinu. An. II.

A dou'a óra vinu acumu prea on. confrati! a bate la usiele vóstre, cerendu intrare si primire amicala. A dou'a óra vinu acumu, a-mi oferí poterile slabe intru ajutoriulu preotiloru romani, spre implinirea misiunii loru grele, de luminatori si fericitori ai poporului prin predicarea evangheliei lui Christosu.

Prea on. domni si frati preoti! In manile nóstre jace chiaiea problemei maretie a luminarii si fericirii poporului romanu.

Ce misiune! Ce respundietate! „Pentruca suntemu conlucratorii lui Ddieu.“ (I. Cor. III. 9.) Ddieu insusi ne-a alesu si ne-a deputatu d'intre milioane, a continua oper'a sa adoranda, oper'a rescumpararii. „Eu v'am alesu pre voi, si v'am pusu, ca se mer-

geti, si se aduceti fruptu, si fruptulu vostru se remana.“ (Ioanu XV. 16.) „Éca am pusu cuventele mele in gur'a ta, éca te-am pusu preste popóre, ca se zidesci si resadesci.“ (Ier. I. 10.)

A zidí si a resadí!

A zidí cas'a imperatiei lui Ddieu pe pamentu, a resadí semburulu virtutiloru in adenculu sufleteloru; ce lucrare pretioasa inaintea lui Ddieu!

A zidí si a resadí la natiunea nóstra dulce; a zidí altariile moralitatii si ale luminei evanghelice in bisericele ei, a resadí prin acést'a in straturile ei parasite sementi'a fericirii nimicite prin fortunele seculare; ce opera santa, demna de ostenéla! „Onórea si bucuri'a nóstra!“ (I. Tesal. II. 20.)

Onórea si bucuri'a mea intreita, déca voiú poté usiorá confratiloru mei preoti romani implinirea inaltei deregatorie, la care sunt deputati de susu.

Cu scopulu acest'a am intreprinsu in 1868, redactarea si edarea „Amvonului,“ cu scopulu acést'a vinu de a anuntiá astadi, ca dupa intrerumpere de

doi ani, provocata prin debilitarea sanetatii mele, ascultandu voturile confratiloru preoti, ce mi se descoperu d'in tóte partile, voiú se reapucu éra pe an. 1871, redactarea si edarea acestei fóie atátu de necesarie, cu noue sperantie, cu nou zelu, cu noue poteri?

Va aduce fói'a acést'a conciuni si homilie pe tóte dominecele si serbatorile anului, a uneori si câte doue pe aceeasi ocasiune; cuventari ocazionali, precumu la mortu, la santirea si patronulu (chramulu) bisericei, la cununia, la instalatiune, la provederea celoru morbosi etc., si predice liturgice, despre insemnatatea ceremonieloru dela s. liturgia, dela s. sacramente séu dela alte festivitati bisericesci; si tractate interesante d'in retoric'a sacra, ilustrate cu citatiuni d'in clasicii vechi si noui, mireni si bisericiani, si câte o poesia religiósa, — unu ramu prea negrigitu pàna acumu de poetii nostri.

Atragu atentiunea prea on. confrati preoti deosebitu la ciclulu de predice despre ceremoniele dela s. liturgia, ce 'lu voiú incepe in semestrulu II. alu an. 1871 cu deducerea istorica si esplicarea intielesulu misticu alu aceloru ceremonie; cà-ci dorere! studiulu liturgice sacre este atátu de desconsideratu in seminariile nóstre teologice, in càtu ne-cumu mirenii, dar adese neci chiaru preotii nu sunt in stare a-si dá sém'a despre originea, causele, inaltulu si instructivulu intielesu alu ceremonieloru sacre, ce le implinescu la altariu!

Va esí „Amvonulu“ in numeri semilunari de câte 2 cóle tiparite, in formatu elegante de carte, pe papiru frumosu.

Fiacare numeru va esí si se va spedá câte cu o luna inainte de tempulu, pentru care suna, cá cei cari dorescu a se folosí de densulu, se 'lu póta avé la mana de tempuriu.

Esirea regulata a fóiei este ascurata prin contractulu, ce am legatu cu tipografulu.

Pretiuulu de prenumeratiune — intielegându se aici si spelele postali, cari le vomu portá noi — este pentru Austri'a 4 fr. v. a. pe anulu întregu; éra pentru Romani'a 1 galbenu. Pretiuulu prenumeratiunii e de a se trimite de odata pe anulu întregu; solvirea in rate semestruali nu se primesce, spre a incungiurá prin acést'a multele neplaceri si incomoditati, ce ni le causá in rondulu trecutu incasarea tacseloru restanti pe semestrulu II. Si altu-cumu pretiuulu este atátu de micu, in càtu dn. confrati preoti prenumerati si la alte fóie, trebue se solvéscá câte pe unu diumatate de anu, ba adese si câte pe unu patrariu o suma cá acést'a.

Banii de prenumeratiune, dinpreuna cu consenarea acurata a numelui, caracterului, postei ultime, locuintiei si a diecesei, sunt de a se trimite prin epistole francate la snbscrisulu in Oradea-mare (Grosswardein in Ungari'a) séu de a dreptulu, séu pe calea dloru protopopi si a altoru dd. colectanti, cari voru binevoí a primí asupra-si sarcin'a acést'a.

Numerulu I. adeca de pe 1—15. Ian. 1871 va

esí de sub tipariu, si se va spedá dloru prenumeranti cu capetulu lui Noembre an. cur. st. v., si asia voru succede si ceialalti numeri dupa olalta, fiacare la tempulu seu, cu materie interesante, nesuindu-me a castigá prin ostenelele mele complacerea on. publicu.

Ce se mai dîcu, pentru de a recomandá acést'a fóia spriginirii calduróse a prea on. cleru romanu? Au nu este necesitatea ei destulu de sentíta de totu clerulu? Candu amu ajunsu acumu, de tóte interesele sunt reprezentate in literatur'a nóstra prin organele loru speciali; numai preotii, predicatorii evangeliei lui Christosu se fia lipsiti de unu organu cá acela, care i-ar deprinde in sciinti'a cea mai trebuintiósá loru, in elocinti'a sacra, fara care cumu vomu poté aruncá cu succesu retiele (mregea) spre pescuire? Au ce triumfu s'ar poté sperá dela unu ostasiu, care pléca in lupta, fara a se provedé cu armele trebuintiósé, fara a se precepe la manuirea loru?!

Necesitatea ei fiindu evidinte, d'in parte-mi mai adaugu numai atàta, cà precumu in anulu I., asia si acumu nu voiú crutiá neci o ostenála, spre a poté intinde prea on. confrati preoti elaborate folositorie. Voiú primí inse cu multiamita lucrari bune si dela colaboritori esterni; ba inea spre a desteptá o rivalitate mai mare intre cei cari sentiescu in sine potere la astfeliu de lucrari, cu acést'a destinu 9 galbeni cá premiu pentru cele mai bune trei predice, ce se voru publicá in „Amvonu“ dela colaboritori esterni in treiluniulu I. adeca de pe Ian.—Martiu. Premiulu se va impartí intre auctoriu aceloru trei predice egalú; judecat'a se va face prin barbati competenti d'in diferite locuri, cá se se incungiure partialitatea.

Aceste díse, fia de ajunsu a amintí aci, cà cursulu I. alu acestei fóie de pe an. 1868 a trecutu aprópe in 1300 de ecsemplarie, cà precumu adeveresce multímea de epistole, ce le avemu la mana dela preoti destinsi de ambe confesiunile, nu numai de dincóce, ci si de dincolo de Carpati, acea si-a meritatu complacerea clerului, si cà continuarea ei se doresce cu intetíre d'in tóte partile!

Cu aceste finescu, recomandandu inea odata acést'a întreprindere modesta imbratisariu calduróse a clerului romanu d'in tóte partile si de ambe confesiunile, pentrucà acést'a fóia va se fia organulu clerului romanu întregu, fara destingere de confesiune.

Sunt rogati toti prea on. dd. preoti romani, dar mai vertosu Rev. domni vicari epp. si protopopii, a staruí dupa potentia pentru latírea acestui organu, întreprinsu cu cea mai buna intentiune.

Oradea-mare (Grosswardein in Ungari'a) ²⁰/₈ Oct. 1870.

Redactoriu editoriu

Iustinu Popliu,

prof. de religiune, de limb'a si literatur'a rom. in archigiman. din Oradea mare, v. rectoriu si spiretualu in seminariulu domesticu.

Cartea de rogatiuni nu o potu publicá inea, finducà la editiunea de lusu se receru inainte spe se mari, cari nu le potu face de presente. Ci speru, cà nu va întârdiá multu.

Din opulu „Poesia si Prosa,“ tom. I. care a esitu in dfilele aceste de sub tipariu, mai potu sierbi inca cu ecsemplarie. Cuprinde peste totu 17 côle, 272 de pagine, editiune elegante; d'ntre cari pe 6½ côle vinu poesie; éra pe 10½ côle istori'a literaturii romane. Pretiulu numai 1 fr. v. a., éra pentru Romani'a 3 lei noui.

Bibliografia.

Se afla de vendiare in librari'a lui Paulu Cieslaru (care este si editorulu) aici, unu

„COMPENDIU GENERALU DE STATISTICA“ compusu dupa datele cele mai noua si positive de B. Alexandre. Éta aici in scurtu punctele principale cuprinse in acestu compendiu:

I. Despre tíera si poporu. 1) Statele, partile séu provinciile ce le compunu. — Marimea. — Impartirea politica. — Populationea. — Nationalitatile. — Mortalitatea. — Nascerile. Casatoriile. — Familiile. — Generalogi'a. — Confessiunile. — Constitutiea. — Straformari teritoriale dela revolutionea francesa incóce. — Posessioni in afara si capulu statului. — Orasie importante.

II. Starea financiara. Cumu si prin cine se forméza budgetele anuali ori periodice. — Posetionile principale. — Venitulu. — Spesele. — Datoria. — Bani de papiru. — Bancnote. Starea financiara de mai nainte. — Notitie.

III. Starile militare. Organizarea armatei. — Armele. Armat'a terestra. — Armat'a marina. — Flot'a de resbelu. — Militia. — Fortaretie. Puterea armatei in tempu de resbelu. — Spesele. — Notitie de resbelu. Avancementulu. — Provedimentulu. Armatur'a.

IV. Relatiuni sociale. Comerciu. Flot'a comerciala. — Importulu. — Esportulu. — Porturi mari. — Ocupatiunea poporului. — Agricultur'a. — Economi'a. — Industri'a. Productele principale. — Efectulu culturai tehnice. Canaluri. — Siosele. — Telegrafulu. — Drumuri de ferru. — Posta. — Institutiiuni. — Criminalistica. — Notitie istorice. — Legi.

V. Cultur'a spirituala. Literatur'a. — Carti. — Diarie. Scole. — Universitati. — Facultati. Scole politehnice. — Scole secundarie. — Scole poporale. — Sistem'a instructiunei. — Scolari. — Profesori. — Comerciu libr. — Libraríi. — Notitie. — Tipografii.

VI. Tabela asemenatóre. Tíera si poporu in generalu. — Statele europene comparate unulu cu alulu. — Armatele europene. — Comerciu. — Romanii, slavii si germanii camparati in Europ'a. Crescínii, mohamedanii, ovreii, paganii si alte confesiuni in lume etc.

A celoru optudieci si siese de state cunoscute pâna acuma.

Acestu opu este lucratu dupa informatiunile statisticiloru renumiti (alu caroru nume este adnotatu in trensulu), si are in vedere folosulu practiculu pentru

ori-ce omu; de acea inconjura càtu se póte teori'a statistica.

Pretiulu unui ecsemplariu pe papiru elegantu si in cartonu 1 fl. v. a.

Mai apare in decursulu lunei lui Noembre „Resbelulu Franco-Teutonu“ in 10 fascicle ilustrate; pretiulu unui fasciclu in marime de 6 côle costa 35 cr. v. a. In càtu pentru acesta, anche rogu pe acei domni cari voru voi a se prenumerá, a'si notá singuru adres'a, spre a primí deocamdata unu ecsemplariu de proba.

NB. Afara de acestu opu este in librari'a mea unu „Conspectu generalu de statistica“ cuprinsu mai pre scurtu, dar totu completu, si acesta costa numai 48 cr. Pentru invetiatori popolari, studenti, si pentru cine va luá dela 10 ecsemplarie in susu, se vende cu 38 cr. v. a. Gratz, 1½. Octobre 1870.

Librariulu
Paulu Cieslar.

La intrebarile ce ni se facu d'in afara despre unele carti, a caroru esire s'a publicatu sí in acesta fôia, respundemu preste totu, cà redactiunea nu se afla in positiune de a le procura sí pentru altii conationali doritori de a le avé, cà inse ea doresce d'in tóta ânim'a, cá productele literaturii romanesci se 'si castige intrare càtu mai désa prin librariile stabilite nu numai pe la cetatile mai mari, ci sí pe la orasie mai mici, pentrucá publiculu cu atátu mai usioru se le póta avé. Cu càtu se voru vende carti mai multe, cu atátu pretiulu loru va trebui se scada sí vice-versa. Numai concurrenti'a eftinesce ori-ce producte, prin urmare sí carti, sí organe de publicitate. Tiparirea unui numeru de una miie ecsemplarie costa cu puçinu mai multu, decátu a unuia numai de 500; dara d'in 500 uneori abia scoti spesele, candu d'in 1000 vendute sí mai eftinu, remane si unu micu remunerariu pentru auctoriu séu traductoriu.

In Transilvani'a pâna acumu se ocupa cu vendiarea de carti romanesci librariile d'in Sibiiu, Brasiovu, éra dela unu tempu incóce si Ioanu Stein in Clusiu.

Mai multe carti se potu trage de-adreptulu dela auctorii loru, se intielege cà comptant.

Noi insemnamu essactu tóte pretiurile càte ni se facu cunoscute, càte nu, cauta se le retacemu.

Zoologia si Bótanic'a dlui professoriu Sim. Michaile dela Craiova, in Brasiovu nu se afla de vendiare, neci pretiurile de acuma nu i le cunoscemu.

Geografi'a si Istori'a, elaborate dupa W. Pütz de dn. professoriu si directoriu Ioanu Mesiota.

Esercitiu in limb'a latina din autori clasici, de dn. prof. Iuon Ionaşu, Brasiovu, 1869. 8º. 84 pag., se potu trage de-adreptulu.

D'in Macrobiotic'a lui Hufeland, tradusa de dn. dr. P. Vasiciu in doue tomuri, carte pre càtu de folosítoria, pe atátu de puçinu pretiuita de romani, se afla depuse si la redactiune vreo 20 ecsemplarie, cu pretiulu scadiutu 1 fr. 50 cr. v. a.